

Enligt sändlista
Kungörelsedelgivning

Beslut om bildande av Svartåmadens naturreservat i Nässjö kommun

Länsstyrelsen förklarar med stöd av 7 kap. 4 § miljöbalken (1998:808, MB) området Svartåmaden, som det avgränsas på bifogad karta (bilaga 1) och med de gränser som slutligen utmärks i fält, som naturreservat.

Syftet med naturreservatet är att

- bevara och vårda ett våtmarkskomplex med vattendrag, rikkärr, mader, öppen myr, glest trädbevuxen våtmark och skogbevuxna fastmarksholmar
- bevara och vårda biologiska mångfald som är knuten till naturtyperna i våtmarkskomplexet och på fastmarksholmarna
- bevara och utveckla våtmarkskomplexets hydrologiska värden
- inom ramen för bevarande av naturvärdena ge besökare möjlighet till naturupplevelser och ett rikt friluftsliv

Syftet ska uppnås genom att

- skogen lämnas huvudsakligen till intern dynamik och naturliga processer kompletterad med punktvisa åtgärder för att gynna främst tall och lövträd
- rikkärren hävdas regelbundet
- diken får läggas igen efter hydrologisk undersökning
- hela området röjs från vegetation av igenväxningskaraktär

Skälen enligt 7 kap. 5§ MB

I Svartåmaden är de prioriterade bevarandevärdena områdets välutvecklade och artrika våtmarksområden med rikkärr, mader, öppen och skogsbevuxen myr. I området finns även barrblandskog på fast mark med lång skoglig kontinuitet och gammal tall. I nordöst tränger vatten fram ur diffusa källsprång och silar över rikkärr och myrmarker. Det mineralrika vattnet gynnar krävande arter som slätterblomma, missne, späd skorpionmossa, gyllenmossa och

knoppvitmossa. De angränsade skogbevuxna myrarna ger området en variationsrik miljö med förutsättningar att hysa många olika arter. Väl utvecklade madmarker som denna hör till ovanligheterna i länet.

För att uppnå och tillgodose syftet med naturreservatet beslutar Länsstyrelsen i enlighet med 7 kap. 5 § MB och med stöd av 7 kap. 6 och 30 §§ MB samt 22 § förordningen (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken m.m., att nedan angivna föreskrifter ska gälla för naturreservatet (se **Naturreservatsföreskrifter**).

Länsstyrelsen fastställer, i enlighet med 3 § förordningen om områdesskydd enligt miljöbalken m.m., bifogad skötselplan (bilaga 2), för områdets långsiktiga vård.

Naturreservatsföreskrifter

A. Föreskrifter enligt 7 kap. 5 § MB om inskränkningar i rätten att använda mark- och vattenområden

Inom naturreservatet är det förbjudet att:

1. bedriva skogsbruk eller på annat sätt skada eller transportera bort hela eller delar av levande eller döda träd eller buskar. Undantag gäller siktröjning vid jaktorn.
2. borra, spränga, gräva, schakta, muddra, utfylla, tippa eller utföra annan mekanisk markbearbetning
3. anordna upplag av något slag
4. dika eller dikesrensa
5. bedriva täkt av något slag
6. uppföra byggnad, parkerings- eller campingplats eller annan anläggning. Förbudet gäller inte underhåll av befintliga jaktorn. Föreskriften gäller inte uppförande av jaktorn som beviljats tillstånd enligt föreskrift A13.
7. anlägga mark- eller luftledning, mast eller antenn
8. anlägga väg
9. så, plantera eller sätta ut arter från samtliga artgrupper
10. plantera ut fisk eller kräftor, bedriva odling av fisk eller aquakultur av något slag
11. anlägga åtelplatser eller utfodringsplatser

12. använda kemiska bekämpningsmedel, kalk eller andra växtnäringsämnen. Förbudet gäller inte kalkning i sjöar eller vattendrag.

Det är förbjudet att utan Länsstyrelsens tillstånd:

13. uppföra jakttorn

B. Föreskrifter enligt 7 kap. 6 § MB om förpliktelser för ägare och innehavare av särskild rätt att tåla visst intrång

Ägare och innehavare av särskild rätt ska tåla att följande anordningar utförs och att följande åtgärder vidtas:

1. utmärkning och underhåll av gränserna för naturreservatet
2. uppsättning och underhåll av informationstavlor
3. anläggande och underhåll av parkeringsplats, led, bro,
4. igenläggning av diken och eventuella tidigare torvtäkter efter hydrologisk utredning
5. röjning och försiktig avveckling av igenväxningsvegetation
6. restaurering av rikkärr genom exempelvis tuvbearbetning, avverkning, röjning och borttransport av igenväxningsvegetation
7. fortlöpande hävd av rikkärr
8. åtgärder som punktvis markstörning, punktbränning, extensivt bete, luckhuggning/frihuggning samt röjning av gran av igenväxningskaraktär för att säkerställa förekomst av hotade och/eller hänsynskrävande arter
9. bekämpning av invasiva eller främmande arter
10. genomförande av undersökningar av djur- och växtarter samt av mark- och vattenförhållanden, inklusive uppföljning av bevarandemål

C. Ordningsföreskrifter enligt 7 kap. 30 § MB om rätten att färdas och vistas inom naturreservatet samt om ordningen i övrigt inom naturreservatet

Inom naturreservatet är det förbjudet att:

1. förstöra eller skada fasta naturföremål eller liggande eller stående döda träd eller buskar
2. plocka eller samla in mossor, lavar, marksvampar eller vedsvampar, med undantag för insamling av enstaka exemplar för den artbestämning som inte låter sig göras i fält. Undantag för att plocka matsvamp för husbehov. Föreskriften gäller inte vid vetenskaplig undersökning som beviljats tillstånd enligt C6.
3. samla in och därefter döda ryggradslösa djur. Föreskriften gäller inte vid vetenskaplig undersökning som beviljats tillstånd enligt C6.
4. gräva upp växter.
5. varaktigt sätta upp tavla, skylt, inskrift, affisch eller därmed jämförlig anordning

Inom naturreservatet är det utan Länsstyrelsens tillstånd förbjudet att:

6. utföra vetenskaplig undersökning

Föreskrifterna under A och C ovan ska inte utgöra hinder för förvaltaren av naturreservatet, eller den som förvaltaren uppdrar åt, att utföra de åtgärder som behövs för att uppnå syftet med naturreservatet och som framgår av föreskrifterna under B ovan.

Föreskrifterna ska inte heller utgöra hinder för dragning av skidspår vintertid.

Upplysning

Länsstyrelsen vill påminna om att även andra lagar, förordningar och föreskrifter än naturreservatsföreskrifterna gäller eller kan komma att gälla för området.

Uppgifter om naturreservatet

Administrativa data

Namn	Svartåmaden
Nvr-id	2064762
Areal	51,0 hektar (ha), varav vatten 1 ha
Beslut om Natura 2000	Nej
Kommun	Nässjö
Socken	Norra Solberga
Lägesbeskrivning	1 km syd sydost om Anneberg
Fastigheter	Del av Gullarp 1:7, del av Solberga 1:1, del av Solberga-Hult 1:7, del av Älmeshult 1:3, 1:4 och 3:1.
Fastighetsägarkategori	Enskilda
Gräns	Enligt karta, bilaga 1. Gränsen är inmätt enligt Naturvårdsverkets riktlinjer.
Förvaltare	Länsstyrelsen i Jönköpings län

Beskrivning av området

Svartåmaden utgör ett biologiskt värdefullt, varierat och örtrikt våtmarksområde med hög artrikedom längs med Svartån. Inom våtmarksområdet förekommer kärr, mad och mosse. I området finns även små områden med barrblandskog på fast mark med lång skoglig kontinuitet och gammal tall. I nordöst tränger vatten fram ur diffusa källsprång och silar över kärret. Det mineralrika vattnet gynnar krävande mossor och kärlväxter som slätterblomma och gyllenmossa. De årliga översvämningarna gynnar utöver florán även ett rikt fågelliv. Närmast ån breder täta ruggar av vasstarr, kaveldun och bladvass med inslag av sjöranunkel ut sig. Kärren har bitvis karaktär av sumpskogar med björk och gran vilka mot fastmarken övergår i tallmossar med skvattram och små buskage av dvärgbjörk.

Området är av viss betydelse för det rörliga friluftslivet.

Svartåmadens utpekade naturvärden är knutna till olika typer av våtmarker som är starkt beroende av den dämmande effekt som dammen vid Knappevad, strax norr om reservatet, har. Dammen har funnits i området i åtminstone 500 år, kanske till och med i 800 år, och trots att den störning i miljön som dammen ger upphov till i strikt bemärkelse inte är att betrakta som naturlig har dämmets påverkan under flera hundra år skapat ett nytt tillstånd i miljön kring Svartån som är värt att bevara och skydda.

Påverkan av mänsklig aktivitet under senaste århundrandet som finns i området utgörs bland annat av ett mindre dike i norr och en delvis utbruten rullstensås i våtmarkens östra kant.

Beskrivning av ärendet

Svartåmaden har sedan 1994 ingått som ett objekt i Myrskyddsplan för Sverige. Ärendet startade i oktober 2016 med inkommande information om områdets höga naturvärden från en konsult som gjort inventeringar i området inom ett LONA-projekt. Samtal med markägarna påbörjades under 2017 efter att en markägare kontaktat Skogsstyrelsen för information om naturvärdena. Övriga markägare i Svartåmaden fick ett informationsbrev i januari 2018 om områdets naturvärden och Länsstyrelsens plan för att skydda området som naturreservat. I april 2020 beställde Länsstyrelsen värdering för området och vid samma tid beställdes också förhandling om ersättning. Fem avtal om intrångsersättning skrevs under 2021 och ett 2024. I anslutning till reservatet har ett naturvårdsavtal tecknats under 2022 och ett under 2024. Ytterligare två naturvårdsavtal diskuteras under 2024. 2024 tecknades en överenskommelse om eget bevarande.

En stor del av myrskyddplaneobjektet Svartåmaden omfattas i och med beslutet om naturreservat och tecknade naturvårdsavtal av ett långsiktigt skydd. För att bevara områdets utpekade naturvärden arbetar Länsstyrelsen fortsatt med att säkerställa ett skydd för hela det skyddsvärda området.

Samråd enligt 25 och 26 §§ förordningen om områdesskydd enligt miljöbalken m.m. har skett med Naturvårdsverket som tillstyrker bildande av naturreservatet.

Förslag till bildande av Svartåmadens naturreservat skickades på remiss den 12 september 2024 till Nässjö kommun, Skogsstyrelsen i Jönköpings distrikt, Sveriges geologiska undersökning (SGU), Naturskyddsföreningen i Nässjö, Mellersta Götalands jordägarförening, Lantbrukarnas riksförbund (LRF) i Jönköpings län, Friluftsrämjandet i Jönköpings län, Norra Solberga hembygdsförening samt Annebergs GIF. Samtidigt förelades sakägarna att inkomma med yttrande.

INKOMNA REMISSVAR

Yttranden har inkommit från samhällsplaneringsnämnden i Nässjö kommun och E.ON. Samhällsplaneringsnämnden godkänner beslutet och E.ON. tillstyrker beslutet om naturreservat.

Motivering till beslutet

Länsstyrelsen arbetar med genomförande av, de av riksdagen beslutade, miljömålen. Naturreservatsbildning av Svartåmaden bidrar till att miljökvalitetsmålen "Myllrande våtmarker" och Levande skogar" och "Ett rikt växt och djurliv" kan uppfyllas.

Svartåmaden ligger inom riksintresse för naturvård (NRO06089), finns upptagen i Myrskyddsplan för Sverige och är av högsta klass i länets våtmarksinventering. Inom området finns två områden med lövsumpskog med stora botaniska värden registrerade som nyckelbiotoper. Nyckelbiotoperna omfattar totalt 8,3 ha.

De stora rikkärren och de öppna myrmarkerna, tillsammans med de angränsade skogbevuxna våtmarkerna, ger området en variationsrik miljö med förutsättningar att hysa många olika typer av arter.

Våtmarksområdet är präglad av vattendraget Svartån. Naturvärdena är till stor del beroende av den dämmande effekt som dammen norr om naturreservatet har på våtmarkerna inom naturreservatet. Länsstyrelsen är av uppfattningen att den störning i miljön som dämnet norr om reservatet gett upphov till under flera hundra år har skapat ett nytt tillstånd i miljön kring Svartån som är värt att skydda och bevara, trots att dämnet i strikt bemärkelse inte är att betrakta som naturlig.

Förutom riksintresse för naturvården ligger Svartåmaden delvis i utkanten av ett riksintresse för totalförsvaret. Riksintresset utgörs av ett påverkansområde för buller och annan risk. Varken syfte eller föreskrifter anger stillhet eller tysthet som mål eller reglerar bullernivåer. Länsstyrelsen bedömer att naturreservatsbildningen inte innebär någon intressekonflikt vad gäller riksintresset för totalförsvaret.

Länsstyrelsen bedömer att områdets höga naturvärden motiverar ett skydd mot bland annat torvtäkt, avverkning av träd och avledning av yt- eller grundvatten. Området ska därför skyddas som naturreservat.

Svartåmaden lämnas i huvudsak utan åtgärd för att utvecklas genom intern dynamik kompletterat med en anpassad skötsel i form av röjning av träd och buskar av igenväxningskaraktär samt hävd av rikkärren.

Föreskrifterna är anpassade till reservatets syften och värden och är främst avsedda att skydda ett större våtmarkskomplex samt dess typiska växt- och djurarter. Länsstyrelsen har enligt 7 kap. 25 § MB avvägt föreskrifterna för området mot sakägares intresse och bedömer att föreskrifterna inte går längre än vad som krävs för att syftet med skyddet ska tillgodoses.

Naturreservatsbildningen är förenlig med hushållningsbestämmelserna i 3 kap MB och med den för området gällande översiktsplanen.

Ordningsföreskrifterna enligt 7 kap. 30 § MB innebär vissa inskränkningar av allemansrätten som är nödvändiga för att skydda områdets naturvärden. Restriktionerna bedöms inte vara av sådan omfattning att de allvarligt försvårar allmänhetens möjligheter att utnyttja området. I enlighet med vad som sägs i 3 och 4 §§ förordningen (2024:183) om konsekvensutredningar bedömer Länsstyrelsen därför att det saknas skäl att ta fram en konsekvensutredning.

Bestämmelser som beslutet grundas på

Enligt 7 kap. 4 § MB får ett mark- eller vattenområde av länsstyrelsen förklaras som naturresevat i syfte att bevara biologisk mångfald, vårda och bevara värdefulla naturmiljöer eller tillgodose behov av områden för friluftslivet. Ett område som behövs för att skydda, återställa eller nyskapa värdefulla naturmiljöer eller livsmiljöer för skyddsvärda arter får också förklaras som naturresevat.

Enligt 7 kap. 5 § MB ska i ett beslut om att bilda naturresevat skälen för beslutet anges. I beslutet ska också anges de inskränkningar i rätten att använda mark- och vattenområden som behövs för att uppnå syftet med naturresevatet, såsom förbud mot bebyggelse, uppförande av stängsel, upplag, schaktning, täkt, uppodling, dikning, plantering, avverkning, jakt, fiske och användning av bekämpningsmedel. En inskränkning får innebära att tillträde till området förbjuds under hela eller delar av året.

I 7 kap. 6 § MB anges att om det behövs för att tillgodose syftet med ett naturreservat, får länsstyrelsen förplikta ägare och innehavare av särskild rätt till fastighet att tåla sådana intrång som att det inom området

1. anläggs vägar, parkeringsplatser, vandringsleder, raststugor, tältplatser, badplatser, sanitära inrättningar eller liknande anordningar,
2. bereds tillträde till mark för allmänheten där allmänheten annars inte har rätt att vistas,
3. utförs gallring, röjning, slätter, plantering, betesdrift, avspärning eller liknande åtgärder, eller
4. genomförs undersökningar av djur- och växtarter samt av mark- och vattenförhållanden.

I 7 kap. 25 § MB anges att vid prövning av frågor om skydd av områden enligt detta kapitel ska hänsyn tas även till enskilda intressen. En inskränkning i enskilds rätt att använda mark eller vatten som grundas på skyddsbestämmelse i kapitlet får därför inte gå längre än som krävs för att syftet med skyddet ska tillgodoses.

I 7 kap. 30 § MB stadgas att föreskrifter om rätten att färdas och vistas inom ett område som skyddas enligt detta kapitel och om ordningen i övrigt inom området får meddelas av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer, om det behövs för att tillgodose syftet med skyddet. Föreskrifterna ska gälla omedelbart, även om de överklagas.

I 2 § förordningen om områdesskydd enligt miljöbalken m.m. anges bl.a. att länsstyrelsen ansvarar i länet för områdesskyddet.

Enligt 3 § förordningen om områdesskydd enligt miljöbalken m.m. ska länsstyrelsen fastställa en skötselplan för ett naturreservats långsiktiga vård. En skötselplan ska ingå i varje beslut om bildande av ett naturreservat.

Länsstyrelsen får, enligt 22 § förordningen om områdesskydd enligt miljöbalken m.m., meddela föreskrifter enligt 7 kap. 30 § MB.

Av 2 kap. 6 § MB framgår att för en verksamhet eller åtgärd som tar i anspråk ett mark- eller vattenområde ska det väljas en plats som är lämplig med hänsyn till att ändamålet ska kunna uppnås med minsta

intrång och olägenhet för människors hälsa och miljön. Bestämmelserna i 3 och 4 kap. ska, bl.a. vid prövning av frågor enligt 7 kap., tillämpas endast i de fall som gäller ändrad användning av mark- eller vattenområden.

Enligt 5 § förordning (1998:896) om hushållning med mark- och vattenområden m.m. ska den myndighet som ska tillämpa bestämmelserna i 3 och 4 kap. miljöbalken i ett ärende, i beslutet ange om den prövade anläggningen, verksamheten eller åtgärden går att förena med en från allmän synpunkt lämplig användning av mark- och vattenresurserna samt med den för området gällande regionplanen eller kommunala översiktsplanen.

I 3 kap. 6 § andra stycket MB anges att områden som är av riksintresse för naturvården, kulturmiljövården eller friluftslivet ska skyddas mot åtgärder som kan påtagligt skada natur- eller kulturmiljön. Av 3 kap. 8 § andra stycket MB följer att områden som är av riksintresse för anläggningar för industriell produktion, energiproduktion, energidistribution, kommunikationer, vattenförsörjning eller avfallshantering ska skyddas mot åtgärder som kan påtagligt försvåra tillkomsten eller utnyttjandet av anläggningarna. Av 3 kap. 9 § andra stycket MB följer att områden som är av riksintresse på grund av att de behövs för totalförsvarets anläggningar ska skyddas mot åtgärder som kan påtagligt försvåra tillkomsten eller utnyttjandet av anläggningarna. Enligt 3 kap. 10 § ska om ett område är av riksintresse för flera oförenliga ändamål, företräde ges åt det eller de ändamål som på lämpligaste sätt främjar en långsiktig hushållning med marken, vattnet och den fysiska miljön i övrigt.

Information

Beslutet kungörs i länets författningssamling samt i berörda dagstidningar. Föreskrifterna enligt 7 kap. 30 § MB träder i kraft den 17 januari 2025 och de gäller omedelbart även om de överklagas. Kungörelsen införs i Smt-gruppen den 19 december 2024, vilket innebär att ett eventuellt överklagande ska ha inkommit till Länsstyrelsen senast den 9 januari 2025

Du kan överklaga beslutet

Se bilaga med överklagandehänvisning.

De som medverkat i beslutet

Beslutet har fattats av länsråd Johan Löwenadler Davidsson med biträdande enhetschef Sara Lamme som föredragande. I den slutliga handläggningen har också avdelningschef Gustav Enander medverkat.

Bilagor

1. Beslutskarta
2. Skötselplan med bilagor
3. Områdeskarta
4. Sakägarförteckning
5. Överklagandehänvisning regeringen
6. Sändlista